

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U005428

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 08-10-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Топонар Олексій Ігорович

2. Oleksii I. Toponar

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0005-5525-3587

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Право

Дата захисту: 05-10-2026

Спеціальність за освітою: Управління фінансово-економічною безпекою

Місце роботи здобувача: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417130

Місцезнаходження: вул. Трьохсвятительська, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 16963

Повне найменування юридичної особи: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417130

Місцезнаходження: вул. Трьохсвятительська, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417130

Місцезнаходження: вул. Трьохсвятительська, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.23.31, 10.23.51, 10.53

Тема дисертації:

1. Господарсько-правові засади функціонування циркулярної економіки в Україні
2. Economic and Legal Foundations for the Functioning of the Circular Economy in Ukraine

Реферат/анотація:

1. Дисертацію присвячено комплексному дослідженню господарсько- правових засад функціонування циркулярної економіки в Україні. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю трансформації традиційної лінійної моделі господарювання, що ґрунтується на послідовності «видобуток – виробництво – споживання – утилізація» та не відповідає сучасним економічним, екологічним і соціальним викликам сталого розвитку. Обґрунтовано, що циркулярна економіка не повинна зводитися виключно до технічних заходів у сфері поводження з відходами або розглядатися як складова лише екологічної політики. Вона становить якісно нову модель організації господарської діяльності та господарського обороту, функціонування якої передбачає застосування системи господарсько- правових засобів, спрямованих на раціональне використання ресурсів, продовження життєвого циклу продукції, її повторне використання, ремонт, відновлення та рециклінг, розвиток промислового симбіозу, запобігання утворенню відходів і

повернення вторинної сировини у виробничий цикл. Метою дисертаційної роботи є розроблення цілісної науково обґрунтованої концепції господарсько-правових засад функціонування циркулярної економіки в Україні, визначення їх теоретико-методологічної основи, принципів, суб'єктно-інституційної структури, системи господарсько-правових засобів, стимулів, обмежень і зобов'язань, а також формулювання науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення господарського законодавства України у відповідній сфері. У першому розділі дисертації розкрито теоретико-методологічну характеристику формування циркулярної економіки в Україні. Досліджено генезу правового регулювання циркулярної економіки у світовій та національній правовій практиці, показано еволюцію відповідних ідей від концепцій обмеженості природних ресурсів, сталого розвитку, промислової екології, біоміметики, економіки продуктивності та моделі «від колиски до колиски» до сучасних правових інститутів екодизайну, розширеної відповідальності виробника, права на ремонт, вторинної сировини, побічних продуктів і промислового симбіозу. Обґрунтовано, що циркулярна економіка поступово трансформувалася з економіко-філософської концепції в юридично значущу модель господарської поведінки, яка потребує не лише програмних документів, а й спеціальних нормативних механізмів. Автором показано, що міжнародне екологічне право, право Європейського Союзу, рекомендаційні документи ОЕСР, ЮНЕП та інші міжнародні стандарти сформували методологічний фундамент для розвитку циркулярного регулювання. У межах цього розділу сформульовано поняття правового забезпечення функціонування циркулярної економіки. У другому розділі дисертації досліджено правовий механізм забезпечення функціонування циркулярної економіки в Україні. Значну увагу приділено суб'єктно-інституційній системі, у межах якої взаємодіють органи публічної влади, суб'єкти господарювання, у процесі діяльності яких утворюються відходи, професійні учасники діяльності з управління відходами, виробники продукції, на яких поширюється розширена відповідальність виробника, організації колективної або індивідуальної розширеної відповідальності виробника, адміністратори послуги з управління побутовими відходами, оператори відновлення та видалення відходів, торговці, брокери, аудиторі, лабораторії та інші допоміжні учасники ресурсного обороту. Доведено, що специфіка циркулярної економіки полягає у функціональній множинності суб'єктів: один і той самий учасник ринку може виступати виробником, утворювачем відходів, власником вторинних ресурсів, учасником промислового симбіозу, замовником послуг з перероблення або суб'єктом, відповідальним за виконання інформаційних і звітних обов'язків. Саме тому ефективне правове забезпечення потребує не лише загального визначення учасників, а й чіткого розподілу їхніх статусних, договірних, інформаційних, фінансових і контрольних обов'язків. У цьому ж розділі визначено систему правових інструментів забезпечення та стимулювання циркулярної економіки, до яких віднесено стратегічне планування, державне програмування, розширену відповідальність виробника, циркулярні публічні закупівлі, державну допомогу, податкові та фінансові стимули, технічне регулювання, екодизайн, стандартизацію, маркування, договірні механізми промислового симбіозу, публічно-приватне партнерство, індустриальні парки, цифровий облік матеріальних потоків, контроль і відповідальність. Обґрунтовано, що ці інструменти мають діяти не ізольовано, а як взаємопов'язана система, функціональне призначення якої полягає у створенні таких умов, за яких циркулярна модель стає для суб'єкта господарювання юридично визначеною, економічно доцільною і організаційно можливою. Окреме місце в дисертації займає дослідження правових зобов'язань суб'єктів господарювання у сфері циркулярної економіки.

2. The dissertation is devoted to a comprehensive study of the economic and legal foundations of the functioning of the circular economy in Ukraine. The relevance of the chosen topic is determined by the need to transform the traditional linear economic model, which is based on the sequence of “extraction – production – consumption – disposal” and no longer meets the contemporary economic, environmental, and social challenges of sustainable development. It is substantiated that the circular economy should not be reduced exclusively to technical measures in the field of waste management or regarded solely as a component of environmental policy. It constitutes a qualitatively new model for organising economic activity and economic circulation, the functioning of which requires the application of a system of economic and legal instruments aimed at the rational use of resources; extending the life cycle of products; promoting their reuse, repair, refurbishment, and recycling;

developing industrial symbiosis; preventing waste generation; and returning secondary raw materials to the production cycle. The purpose of the dissertation is to develop a comprehensive and scientifically substantiated concept of the economic and legal foundations of the functioning of the circular economy in Ukraine; to determine their theoretical and methodological basis, principles, actor-based and institutional structure, and system of economic and legal instruments, incentives, restrictions, and obligations; and to formulate scholarly and practical proposals for improving Ukrainian economic legislation in the relevant field. The first chapter of the dissertation reveals the theoretical and methodological characteristics of the formation of the circular economy in Ukraine. It examines the genesis of legal regulation of the circular economy in global and national legal practice and demonstrates the evolution of relevant ideas from the concepts of limited natural resources, sustainable development, industrial ecology, biomimetics, performance economy and the “cradle-to-cradle” model to modern legal institutions of ecodesign, extended producer responsibility, the right to repair, secondary raw materials, by-products and industrial symbiosis. It is substantiated that the circular economy has gradually transformed from an economic and philosophical concept into a legally significant model of economic conduct that requires not only policy documents but also special regulatory mechanisms. The author demonstrates that international environmental law, European Union law, OECD and UNEP recommendation documents, as well as other international standards, have formed the methodological foundation for the development of circular regulation. Within this chapter, the concept of economic-law support for the functioning of the circular economy is formulated. The second chapter of the dissertation examines the law mechanism for ensuring the functioning of the circular economy in Ukraine. Considerable attention is paid to the subject-institutional system within which public authorities, business entities whose activities generate waste, professional participants in waste management activities, producers of products subject to extended producer responsibility, collective or individual extended producer responsibility organizations, administrators of municipal waste management services, operators of waste recovery and disposal, traders, brokers, auditors, laboratories and other auxiliary participants in resource circulation interact. It is proven that the specificity of the circular economy lies in the functional multiplicity of its participants: one and the same market actor may act as a producer, waste generator, owner of secondary resources, participant in industrial symbiosis, customer of recycling services or entity responsible for fulfilling information and reporting obligations. Therefore, effective legal support requires not only a general definition of participants but also a clear distribution of their status-based, contractual, informational, financial and supervisory obligations. This chapter also defines the system of economic-law instruments for ensuring and stimulating the circular economy, which include strategic planning, state programming, extended producer responsibility, circular public procurement, state aid, tax and financial incentives, technical regulation, ecodesign, standardization, labeling, contractual mechanisms of industrial symbiosis, public-private partnership, industrial parks, digital accounting of material flows, control and liability. It is substantiated that these instruments should operate not in isolation but as an interconnected system whose functional purpose is to create conditions under which the circular model becomes legally certain, economically feasible and organizationally possible for a business entity.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Топонар О. І. Нормативна та організаційна складові функціонування циркулярної економіки в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Вип. 3. С. 146–150. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.3.26>
- Топонар О. І. Теоретико-методологічні основи господарсько- правового регулювання циркулярної економіки. Право.ua. 2025. № 4. С. 486– 499. DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2025.4.68>
- Топонар О. І. Становлення та розвиток правового регулювання циркулярної економіки: міжнародний і національний вимір. Наше право. 2026. № 1. С. 470–483. DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2026.1.65>
- Gorokhova T., Shpatakova O., Toponar O., Zolotarova O., Pavliuk S. Circular Economy as an Alternative to the Traditional Linear Economy: Case Study of the EU. Revista de Gestão Social e Ambiental. 2023. Vol. 17, No. 5. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.24857/rgsa.v17n5-002>
- Toponar O., Shpatakova O., Kopchak Y., Klievtsievych N., Miniailenko I. Integrating the Circular Economy into Business Processes to Reduce Waste and Increase Environmental Sustainability. Grassroots Journal of Natural Resources. 2024. Vol. 7, No. 2. P. 140–159. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.070207>
- Топонар О. Провідний досвід ЄС щодо правового регулювання циркулярної економіки. Knowledge, Education, Law, Management. 2025. № 6 (74). С. 131–135. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.6.19>
- Топонар О. І. Проблеми рейдерства в Україні: правові та організаційні засади протидії. Scientific research in the modern world: proceedings of the XI International scientific and practical conference (Toronto, Canada, August 24–26, 2023). Toronto: Perfect Publishing, 2023. P. 387–390.
- Топонар О. І. Історична трансформація правових механізмів у сфері циркулярної економіки: міжнародний та національний досвід. Безпека в інтелектуальному вимірі: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 22 квітня 2026 р.). Київ, 2026. С. 66–71
- Топонар О. І. Методологія господарсько-правового регулювання циркулярної економіки в Україні. Юридична наука в умовах глобалізації та євроінтеграції: виклики, цифровізація та права людини: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 1 травня 2026 р.) / упоряд. М.О. Денисюк. Київ: Видавництво Людмила, 2026. С. 202–205
- Топонар О. І. Правове регулювання циркулярної економіки як необхідність (виклик) сучасності. Розвиток української держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів: матеріали XI Міжнародної науково- практичної конференції (м. Київ, 8 травня 2026 р.). Київ, 2026. С. 347–351

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0117U002697; 0119U103206

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Демченко Сергій Федорович

2. Serhii F. Demchenko

Кваліфікація: д. ю. н., 12.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія наук України

Код за ЄДРПОУ: 00019270

Місцезнаходження: вул. Володимирська, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мінка Тетяна Павлівна

2. Tetiyana P. Minka

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6012-6973

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?user=uTbw-acAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Університет митної справи та фінансів

Код за ЄДРПОУ: 39568620

Місцезнаходження: вул. Володимира Вернадського, Дніпро, Дніпровський р-н., 49000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Личенко Ірина Олександрівна

2. Iryna O. Lychenko

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4838-357

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=7M_yfBEAAAAJ&hl=uk

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Безzubов Дмитро Олександрович

2. Dmytro O. Bezzubov

Кваліфікація: д.ю.н., професор, 12.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7183-5206

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417130

Місцезнаходження: вул. Трьохсвятительська, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Венецька Марина Віталіївна

2. Maryna V. Venetska

Кваліфікація: к.ю.н., 12.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7082-9426

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417130

Місцезнаходження: вул. Трьохсвятительська, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради

Тимченко Геннадій Петрович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні

Тимченко Геннадій Петрович

Відповідальний за підготовку
облікових документів

Топонар О.І.

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна